

Visitatieprotocol 2009

Contactgegevens:
Raad voor de rechtspraak
Cluster kwaliteit
Dhr. E.J. van Duuren
Postbus 90613
2509 LP Den Haag
telefoon: 070-361 9747
fax: 070-361 9746
e.van.duuren@rechtspraak.nl

Inhoudsopgave

1. INLEIDING.....	3
2. REFERENTIEKADER	4
3. ONDERWERPEN VISITATIE	5
3.1 WAAROP HEEFT DE VISITATIE BETREKKING	5
3.2 TE VISITEREN ONDERWERPEN	5
3.3 BEOORDELINGSKADER.....	9
4. DE COMMISSIE	10
4.1 SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE	10
4.2 ONAFHANKELIJKHEID VAN DE COMMISSIE	10
4.3 BENOEMING VAN DE LEDEN	10
4.4 VERGOEDING EXTERNE COMMISSIELEDEN	10
4.5 SAMENSTELLING SECRETARIAAT	10
5. RICHTLIJNEN AAN TE LEVEREN INFORMATIE.....	12
5.1 DE DOOR DE GERECHTEN AAN TE LEVEREN INFORMATIE	12
5.2 WAT WORDT MET DE INFORMATIE GEDAAN.....	12
6. WERKWIJZE VAN DE COMMISSIE	13
6.1 VOORBEREIDING VAN DE BEZOEKEN	13
6.2 HET BEZOEK AAN HET GERECHT	13
7. RAPPORTAGE.....	14
7.1 BEVINDINGEN INDIVIDUELE GERECHT	14
7.2 HET ALGEMENE RAPPORT	14
7.3 OPENBAARHEID VAN HET ALGEMENE RAPPORT	14

1. Inleiding

In 2002 is door de Raad gestart met het ontwikkelen van het kwaliteitssysteem RechtspraakQ. Dit kwaliteitssysteem bestaat uit een normatief kader (kwaliteitsnormen, statuten en meetsysteem van het rechterlijk functioneren) en uit een kwaliteitscyclus. Deze kwaliteitscyclus omvat de volgende onderdelen klantwaarderingsonderzoeken, medewerkerwaarderingsonderzoeken, positiebepalingen en als sluitstuk de visitatie. Ten slotte maken intervisie en een landelijke klachtenregeling deel uit van RechtspraakQ.

De visitatie moet worden gezien als de laatste schakel in het geheel van het kwaliteitssysteem. Visitatie heeft daarin een eigen rol en dient niet ter vervanging van de gebruikelijke wijzen van verantwoording (jaarverantwoording, viermaandsrapportage). De visitatie vindt plaats in een vierjaarlijkse cyclus. De eerste visitatie is gehouden in 2006.

Visitatie is een instrument om tot een intersubjectief beeld van de kwaliteit van een organisatie te komen. De meerwaarde van een visitatie vloeit voort uit: de expertise en het gezag van de leden van de commissie, de externe blik en de mix van deskundigheid, ervaring en disciplines in de commissie. Van de leden van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij op grond van de stukken en de gesprekken met de gerechten in staat zijn tot het geven van een betrouwbaar beeld van de stand van de kwaliteit van de Rechtspraak. De visitatiecommissie geeft op basis van een analyse aanbevelingen tot verbetering, zowel in het algemeen als per gerecht.

Waarom een visitatie binnen de rechtspraak

Een kwaliteitssysteem is vooral bedoeld ter verbetering, maar is mede van belang om aan de buitenwereld te kunnen laten zien hoe het met de kwaliteit van de Rechtspraak gesteld is. De visitatie kan een rol spelen bij het leveren van gegevens over de kwaliteit van de Rechtspraak die aan de buitenwereld getoond kunnen worden. Daarnaast geeft de visitatie een impuls aan de interne verbeteringen in de gerechten.

Het doel van de visitatie is tweeledig:

- Transparantie naar de samenleving. In een algemeen openbaar rapport beschrijven van de stand van de kwaliteit van de Rechtspraak, ook in vergelijkende zin.
- Het bevorderen van verbeteringen in de kwaliteit van de Rechtspraak.

Dit protocol beschrijft de onderwerpen waarop de visitatie betrekking heeft alsmede de werkwijze en samenstelling van de visitatiecommissie. Het protocol biedt de gerechten en de visitatiecommissie een kader voor het beoordelen van een aantal kwaliteitsaspecten van de gerechten.

Het proces in het kort

In juli 2009 zal de gerechten worden verzocht voor november 2009 informatie aan te leveren over de in dit protocol nader beschreven onderwerpen. Vervolgens zal de aangeleverde informatie worden geanalyseerd. Indien informatie ontbreekt, wordt de gerechten om aanvullende informatie gevraagd. Van februari tot en met april 2010 vinden de visitatiebezoeken plaats. In de maanden mei en juni 2010 schrijft de commissie het rapport.

2. Referentiekader

De visitatie is een onderdeel van het gemeenschappelijke en overkoepelende kwaliteitssysteem RechtspraakQ.¹ Het kwaliteitssysteem bestaat uit een normatief kader, meetinstrumenten en overige elementen. De visitatie is een van de meetinstrumenten. Doel van RechtspraakQ is de gerechten te ondersteunen in hun streven naar continue kwaliteitsverbetering. Om te komen tot een voortdurende en meetbare kwaliteitsverbetering wordt de ontwikkeling regelmatig gemeten. Binnen RechtspraakQ, in het bijzonder de statuten, staan de onderwerpen genoemd waarvoor gerechten kwaliteitsbeleid moeten ontwikkelen.

Samen met RechtspraakQ vormen de ervaringen uit de eerste visitatie en de Agenda van de rechtspraak het referentiekader voor de visitatie.

In de Agenda van de Rechtspraak 2008-2011 zijn de missie en visie van de Rechtspraak geformuleerd.² Deze worden concreet uitgewerkt in de volgende vier doelstellingen:

1. Deskundige rechtspraak
2. Betrouwbare rechtspraak
3. Effectieve rechtspraak
4. Rechtspraak in de samenleving

Van bijzonder belang zijn de ingevoerde kwaliteitsnormen. Deze zien vooral op deskundige rechtspraak, maar ook op tijdigheid. De normen moeten in de periode 2008-2010 gerealiseerd worden.

De eerste visitatie had een heel breed karakter. Dit leidde tot een brede maar noodzakelijkerwijs relatief oppervlakkige beoordeling. Bij deze tweede visitatie wordt naar verdieping gestreefd.

De inhoudelijke keuze van de onderwerpen van de visitatie sluit aan bij de eerste en derde doelstelling. Het openbare karakter van de visitatie speelt een rol in het verwezenlijken van de laatste doelstelling.

Ten aanzien van de vorige visitatie is geconstateerd dat deze zich niet heeft gericht op de kwaliteit van de rechterlijke uitspraken als zodanig. Parallel aan de visitatie wordt daarom een pilot bij een klein aantal gerechten uitgevoerd, waarin een toetsingscommissie op basis van dossieronderzoek wordt gevraagd om uitspraken te doen over een aantal aspecten van de kwaliteit van de uitspraken in een bepaalde categorie van zaken (de handelszaken). Deze toetsing maakt geen deel uit van de huidige visitatie; wel zal de visitatiecommissie gevraagd worden te adviseren over de opzet en de methode van de pilot en over de inpasbaarheid van een dergelijk onderzoek bij een volgende visitatie. Verwezen wordt verder naar de notitie over de opzet van de pilot³.

¹ Raad voor de rechtspraak (9 oktober 2002), *RechtspraakQ, kwaliteitssysteem voor de gerechten*.

² Raad voor de rechtspraak (juli 2007), *Agenda van de Rechtspraak 2008-2011*.

³ Werkgroep visitatieprotocol (juni 2009), *Opzet pilot kwaliteitstoetsing van rechterlijke uitspraken*.

3. Onderwerpen visitatie

3.1 Waarop heeft de visitatie betrekking

De evaluatie van de vorige visitatie (visitatie 2006) heeft, zoals reeds is opgemerkt, geleerd dat visitatie op een groot aantal onderwerpen ten koste kan gaan van de diepgang van de visitatie. Vandaar dat ervoor is gekozen in de komende visitatie de onderzoeksruimte beperkt te houden.

De drie thema's van deze visitatie zijn (i) de inhoudelijke kwaliteit van de behandeling van zaken en de deskundigheid die daarvoor nodig is, (ii) de feedbackcultuur en (iii) de ontwikkeling en toepassing van het kwaliteitssysteem – waarvan de visitatie het sluitstuk is – in algemene zin. De inhoudelijke kwaliteit van het rechtspreken en de daarvoor vereiste deskundigheid raken de kern van het rechterlijke werk, zijn onderwerp van veel discussie binnen en buiten de Rechtspraak en verdienen daarom een centrale plaats in deze visitatie. Op dit terrein gelden kwaliteitsnormen die houvast bieden voor de visitatie, maar die tevens vragen om verdieping en verbreding. Inhoudelijke kwaliteit mag daarbij niet los gezien worden van tijdigheid. Bevordering van inhoudelijke kwaliteit mag niet leiden tot een zodanige verlenging van procedures dat de uitspraken in de zaken geen praktische betekenis meer hebben. Tot de kwaliteitsnormen behoren daarom ook normen met betrekking tot doorlooptijden. Daarnaast zijn in de procesreglementen per rechtsgebied termijnen gesteld, bijvoorbeeld voor het nemen van een beslissing. Ten slotte behoeft de feedback cultuur van de Rechtspraak bijzondere aandacht. Dit was een belangrijk aandachtspunt in het rapport van de vorige visitatiecommissie. Feedback is van belang voor het bevorderen van deskundigheid, maar heeft ook een bredere betekenis en wordt daarom als apart onderwerp onderscheiden.

Onderdeel van het thema inhoudelijke kwaliteit en deskundigheid vormt ook de kwaliteit van de rechterlijke uitspraken. Het gaat dan om de vraag of het gerecht bestuursrecht een beeld heeft van die kwaliteit van de rechtspraak van het eigen gerecht en wat het met die inzichten doet. Benadrukt wordt dat de in de vorige paragraaf genoemde pilot geen onderdeel uitmaakt van de visitatie en dat de uitkomsten van de pilot niet meegenomen worden in de visitatie. Wel wordt de visitatiecommissie gevraagd zich een oordeel te vormen over de methode van onderzoek met het oog op toepassing in een volgende visitatie.

Hierna wordt ingegaan op de drie thema's. De opsomming van onderwerpen is toegeschreven op de rechtbanken. Op de gerechtshoven zijn niet alle onderwerpen van toepassing.

3.2 Te visiteren onderwerpen

1. Inhoudelijke kwaliteit en deskundigheid

1a. Deskundigheid en kwaliteit

Voor dit thema zijn allereerst de volgende geldende kwaliteitsnormen van belang:

- Permanente educatie
- Goede bewijsmotivering
- Meer MK
- Meelezen EK
- Instructie en feitenonderzoek

Voor de visitatie is het beoordelen in kwantitatieve zin van de realisatie van de normen een eerste stap. Verdieping is nodig. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag hoe gewerkt wordt aan het bereiken van de normen, maar ook om de effectiviteit van de normen. Onderzocht wordt of een gerecht met het implementeren van de normen ook de deskundigheid en in het algemeen de kwaliteit beoogt te verbeteren en of het gerecht daarin ook slaagt. Daarnaast dient er aandacht te zijn voor onderwerpen

op dit terrein die niet zijn vervat in de vastgestelde normen. Een brede invalshoek, waarbij ook de overige deskundigheidsbevorderende maatregelen van een gerecht in de beschouwing worden betrokken, is nodig. Nogmaals wordt benadrukt dat een deel van de hierna te noemen onderwerpen niet van belang zijn voor de appelrechtspraak.

Te denken valt aan de volgende onderwerpen:

- Worden de genoemde kwaliteitsnormen gehaald, welke activiteiten worden ondernomen voor het realiseren van de normen, wordt de kwaliteitsverbetering, die de normen beogen, ook daadwerkelijk bereikt met het halen van de kwaliteitsnormen.
- Hoe wordt de norm voor permanente educatie gerealiseerd, zijn er gerechtsbrede- en sectorbrede alsmede individuele opleidingsplannen, hoe wordt ervoor gezorgd dat part time medewerkers de norm kunnen halen.
- Worden er opleidingen en cursussen gevolgd die aansluiten op de specifieke functies of specialisaties binnen een sector.
- Op welke wijze hanteert een gerecht de Promis-methode voor goede bewijsmotivering en hoe zijn de medewerkers hierbij betrokken.
- Wordt systematisch meegelezen in enkelvoudige zaken, wat wordt onder ‘meelezen’ verstaan en hoe worden leerpunten tussen concipient en meelezer besproken.
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat Meer MK volgens de vastgestelde criteria wordt uitgevoerd en zijn er nog andere kwaliteitsbevorderende maatregelen voor het afdoen van complexe zaken.
- Wat betreft de kwaliteitsnorm instructie en feitenonderzoek: hoe zorgt een gerecht voor het toepassen van geschikte onderzoeksinstrumenten.
- Welk beleid is ontwikkeld voor het bevorderen van de deskundigheid.
- Vinden er structureel vakinhoudelijke overleggen plaats, welke onderwerpen zijn op die overleggen geagendeerd en hoe beoordeelt het gerechtsbestuur de praktische werking van deze overleggen.
- Hoe wordt omgegaan met specialisatie door rechters en gerechtsambtenaren en hoe wordt omgegaan met de toewijzing van gespecialiseerde zaken aan rechters en gerechtsambtenaren.
- Is er beleid met betrekking tot eisen die zijn te stellen aan de benodigde ervaring, kennis en competenties voor enkelvoudig rechtsprekende rechters en wordt dit beleid getoetst.
- Is er beleid met betrekking tot de samenstelling van meervoudige kamers uit het oogpunt van deskundigheid.

1b. Inhoudelijke kwaliteit

Bij een beoordeling van de inhoudelijke kwaliteit is van belang in hoeverre het bestuur zicht heeft op de kwaliteit van de rechtspraak, ook waar dit de rechterlijke uitspraken betreft. Het gerechtsbestuur heeft onder andere als taak de juridische kwaliteit en de rechtseenheid te bevorderen. Dit vereist inzicht in de kwaliteit van de rechtspraak van het eigen gerecht. Op basis van dit inzicht kunnen vervolgens kwaliteitsbevorderende maatregelen genomen worden. Benadrukt wordt dat inzicht in de juridische kwaliteit niet vereist dat het bestuur zelf de uitspraken bestudeert. Aan de orde is of er een “systeem” (bijvoorbeeld van vice-presidenten-inhoudelijk), hoe het bestuur de werking van dit systeem beoordeelt en welk inzicht het bestuur aan de werking van dit systeem ontleent.

Te denken valt aan de volgende onderwerpen:

- Is er zicht op de kwaliteit van rechtspreken, waaraan wordt dit zicht ontleend en hoe beoordeelt het gerechtsbestuur deze kwaliteit.

1c. Doorlooptijden en tijdigheid

De inhoudelijke kwaliteit van de rechterlijke uitspraken mag niet losgekoppeld worden van de tijd die met de behandeling van de zaken is gemoeid. Gelet op de maatschappelijke eisen aan de rechtspraak met betrekking tot de tijdige afhandeling van zaken, moeten inhoudelijke kwaliteit en tijdigheid in samenhang worden gezien. Tijdigheid is een onderdeel van kwaliteit. De in het kader van de

kwaliteitsnormen vastgestelde normen voor doorlooptijden zien op de totale lengte van een procedure. Daarnaast bevatten de procesreglementen specifieke normen voor onderdelen van een procedure, met name de termijnen voor het bepalen van zittingen en het doen van de uitspraken. Ten slotte zijn er op sommige terreinen ketenbrede normen, die ook betrekking hebben op de rechtspraak (o.a. Kalsbeek norm in het jeugdstrafrecht). Alle drie typen normen dienen in de beschouwing te worden betrokken.

Te denken valt aan de volgende onderwerpen:

- Worden de verschillende typen normen gehaald en hoe wordt er gestuurd op het behalen van de normen voor de doorlooptijden.
- Wat gebeurt er met de zaken die buiten het normpercentage van de vastgestelde doorlooptijd vallen⁴ en welke maatregelen neemt het gerecht om achterstanden te voorkomen.
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat zaken die zittingsrijp zijn, tijdig worden ingepland.
- Zijn rechters en gerechtsambtenaren op de hoogte van de doorlooptijd die geldt voor hun bijdrage in het totale werkproces en worden zij aangesproken op de tijdigheid van dat aandeel
- Hoe stuurt het gerecht op het voldoen aan de regels in de proces- en rolreglementen.
- Hoe gaat het gerecht om met klachten over doorlooptijden.

2. Feedback cultuur

Het onderzoek naar de ontwikkeling van de feedback cultuur binnen het gerecht heeft in feite betrekking op de vraag hoe het staat met de ontwikkeling van het lerend vermogen van het gerecht. Daarbij kan gekeken worden op diverse niveaus.

Het eerste niveau is dat van de organisatie, gerecht- en sectorbreed. De vraag is daarbij hoe op organisatieniveau omgegaan wordt met in- en externe feedback. Daarbij kan gedacht worden aan informatie die vanuit functioneringsgesprekken of exitgesprekken komt, maar tevens informatie uit klantenpanels, klantwaarderingsonderzoeken en klachten, of informatie van niet rechtzoekenden (burgerforum, lezersjury).

Het tweede niveau is het lerend vermogen van de professionals zelf. In hoeverre is er een cultuur waarbij medewerkers met elkaar spreken over de kwaliteit van het werk, de uitspraken, alsmede het optreden ter zitting. Hierbij gaat het niet alleen om de rechterlijke ambtenaren onderling, maar ook om de gerechtsambtenaren onderling en om het gesprek tussen rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren. Ook kan worden gedacht aan de wijze waarop leidinggevenden omgaan met feedback.

Te denken valt aan de volgende onderwerpen:

Niveau organisatie:

- Bestaat in het gerecht een cultuur die is gericht op leren van ervaringen en feedback uit de omgeving, voldoet het gerecht in dit opzicht aan de bekende verwachtingen vanuit de maatschappij .
- Hoe wordt feedback georganiseerd, worden functioneringsgesprekken en exit-gesprekken systematisch ingepland, zijn er feedback-trainingen gehouden.
- Hoe zorgt de organisatie ervoor dat er daadwerkelijk iets met feedback wordt gedaan en dat naar de betrokkenen wordt gecommuniceerd.
- Hoe effectief werkt intervisie binnen het gerecht: zijn er nieuwe initiatieven in gang gezet, wordt dit structureel ingepland, welke onderwerpen worden besproken.
- Wat wordt er gedaan met de uitkomsten van hoger beroep en cassatie, vindt er structureel terugkoppeling plaats naar de betrokkenen.

⁴ De geldende normen bepalen dat x% van de zaken binnen een bepaalde termijn moet zijn afgedaan. Uiteraard dienen de resterende (1-x)% van de zaken ook zo snel als mogelijk te worden afgedaan.

- Hoe wordt omgegaan met externe feedback: welke initiatieven zijn er opgezet en zijn deze op elkaar afgestemd, worden de uitkomsten besproken binnen de organisatie en resulteren ze in aanpassingen, hebben klachten geleid tot verbeteringen.

Niveau professionals:

- Is er een klimaat, waarin professionals onderling elkaar aanspreken op de kwaliteit van het werk, zijn er belemmerende of juist bevorderende factoren om dit te doen.
- Worden risico's of fouten tijdig gesignaleerd en aangekaart, zijn er manieren om dit te bespreken.
- Wordt er in meervoudig verband aan intervisie gedaan (denk bij straf ook aan de reflectiemethode eigenwijsheidskamer), is er in meervoudig en unus verband ruimte voor feedback.
- Wat onderneemt de professional om zijn of haar functioneren te verbeteren.
- Wat ondernemen leidinggevendenden – afgezien van de functioneringsgesprekken – voor het verbeteren van de feedback cultuur, evalueren ze het eigen functioneren, spreken ze rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren aan op positieve en negatieve bijdragen.

- Onderzoeksmethode

Voor het onderzoeken van dit onderwerp wordt een (digitale) vragenlijst uitgezet bij alle rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren van de gerechten. De visitatiecommissie zal, in samenwerking met Prisma, een korte lijst met vragen ontwikkelen en uitzetten. Deze lijst moet niet overlappen met de vragen van het Medewerkerswaarderingsonderzoek. Met behulp van de uitkomsten van dit vooronderzoek kunnen tijdens de bezochtdag gericht vragen worden gesteld over bovenstaande onderwerpen. Er worden gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van verschillende geledingen van de organisatie.

3. Toepassen kwaliteitssysteem

De visitatie is het sluitstuk van het kwaliteitssysteem RechtspraakQ. Het systeem is in 2002 opgezet en bestaat uit een normatief kader, meetinstrumenten en overige elementen. De visitatie is een van de meetinstrumenten.

De vraag hoe gerechten omgaan met het kwaliteitssysteem hangt samen met die over de ontwikkeling van de feedback cultuur. Ook hier gaat het erom of organisaties leren van feedback die wordt gegeven. Waar de vraag naar de ontwikkeling van de feedback cultuur meer informatie wil over het bestaan van een open en lerende attitude op diverse niveaus binnen het gerecht, gaat het bij het kwaliteitssysteem om een meer instrumentele vraag. Het is de vraag in hoeverre het gerecht landelijk ontwikkelde instrumenten hanteert om kwaliteitsactiviteiten binnen het gerecht te richten, te stimuleren en op effectiviteit te toetsen.

Het gaat bij dit onderwerp zowel om de vraag in hoeverre het normenkader uit het gerecht- en de sectorstatuten met de onderliggende prestatie-indicatoren uit het meetsysteem rechterlijk functioneren wordt gehanteerd, als om de vraag in hoeverre de meetinstrumenten als positiebepaling, mwo, kwo en audit worden gehanteerd. Hoe beoordeelt het gerecht de stand van zaken met betrekking tot het hanteren van het kwaliteitssysteem en wat is de effectiviteit van het systeem?

Te denken valt aan de volgende onderwerpen:

- Hanteert het gerecht de gerechts- en sectorstatuten en hoe worden deze toegepast binnen de eigen organisatie.
- Hoe gaat het gerecht om met klant- en medewerkerswaarderingsonderzoeken, zijn er aanvullende onderzoeken en wordt de pdca-cyclus doorlopen.
- Hanteert het gerecht een kwaliteitsaudit of hoe wordt anderszins het functioneren van het kwaliteitsbeleid bewaakt.
- Houdt het gerecht positiebepalingen of onderneemt het gerecht vergelijkbare activiteiten, zo ja op welke wijze en met welk rendement.

Status: definitief

Datum: 12 juni 2009

- Voorziet het kwaliteitssysteem RechtspraakQ in een behoefte van het gerecht en zijn er andere kwaliteitsinstrumenten die worden ingezet.
- Wat heeft het gerecht gedaan met de uitkomsten van de vorige visitatie.

3.3 Beoordelingskader

In paragraaf 3.2 zijn de drie thema's uitgewerkt. De genoemde onderwerpen vormen de beoordelingscriteria voor de thema's. De algemene, beleidsmatige criteria voor de visitatiecommissie worden in deze paragraaf uitgewerkt.

Bij de beoordeling van het door de gerechten aangedragen materiaal en de uitkomsten van de door de visitatiecommissie binnen de gerechten te voeren gesprekken, gaat het niet alleen om het antwoord op de vraag wat de gerechten ten aanzien van de onderwerpen precies ondernemen, maar eveneens om het antwoord op de vraag of de gerechten zicht hebben op het rendement van de inspanningen en of ze dit rendement door middel van concrete doelstellingen daadwerkelijk nastreven. Het gaat erom in hoeverre de gerechten actief en gestructureerd verbeteringen doorvoeren en daarbij de verbetercyclus (plan, do, check, act) hanteren.

Meer in concreto kan daarbij worden gedacht aan het volgende:

- Gelden voor de betreffende thema's kwaliteitsnormen.
- In hoeverre is beleid met betrekking tot de thema's vastgesteld en wat houdt dit beleid concreet in.
- In hoeverre is het beleid vertaald in activiteiten en zijn deze activiteiten voldoende geborgd in de organisatie, wordt het ook geëvalueerd.
- Op welke onderdelen ontbreken verbeteringen of is er sprake van onvoldoende verbetering.
- Hoe worden de verbeteractiviteiten beoordeeld in verhouding tot (i) de algemene stand van zaken binnen de rechtspraak en (ii) hetgeen naar algemeen maatschappelijk inzicht van de gerechten mag worden verwacht.
- In hoeverre is sprake van gerechtsbrede opvattingen en/of van noodzakelijke of overbodige verschillen per sector.
- In hoeverre is er binnen het gerecht draagvlak/ bereidheid voor verbetering en vernieuwing op het desbetreffende gebied en welke voorwaarden zijn daartoe aanwezig en/of ontbreken.
- Hoe groot is de bestuurlijke en feitelijke aandacht in het gerecht voor de aspecten van de hiervoor vermelde onderwerpen en is er voldoende aandacht voor en afweging van urgentie en prioriteit.
- In hoeverre is er sprake van diepgang (uitwerking van het thema) en spreiding (hoe wordt het onderwerp door de sectoren en de geledingen heen gedragen en beleefd).

4. De commissie

De Raad voor de rechtspraak is opdrachtgever van de visitatie. Het cluster kwaliteit van de Raad voor de rechtspraak draagt zorg voor de uitvoering van de visitatie. Hiertoe wordt een projectorganisatie ingericht.

4.1 Samenstelling van de commissie

De Raad benoemt een commissie bestaande uit vijftien personen, gedeeltelijk werkzaam in de rechtspraak (intern) en gedeeltelijk daarbuiten (extern). De commissie bestaat uit zes interne leden en negen externe leden. De voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter van de commissie zijn werkzaam buiten de rechtspraak.

Bij ieder afzonderlijk gerecht wordt de visitatie uitgevoerd door een commissie van vijf personen. Deze ‘kleine commissies’ worden samengesteld uit de commissie van vijftien leden. Iedere ‘kleine commissie’ bestaat uit vijf leden, van wie twee intern en drie extern. De ‘kleine commissies’ moeten telkens zodanig worden samengesteld dat ten minste één van de externe leden ook ervaring heeft met rechtspraak. De voorzitter of plaatsvervangend voorzitter van de commissie fungeren tevens als voorzitter van de ‘kleine commissies’.

4.2 Onafhankelijkheid van de commissie

De waarborging van de onafhankelijkheid van de commissie wordt opgenomen in het instellingsbesluit.

4.3 Benoeming van de leden

De externe leden worden gerekruteerd uit verschillende gebieden. Te denken valt aan de advocatuur, het openbaar ministerie, universiteiten, het bedrijfsleven, het openbaar bestuur, de organisatieadviespraktijk, de Hoge Raad, de Algemene Rekenkamer, de Raad van State. De externe leden worden gevraagd op grond van bijzondere deskundigheid, ervaring en maatschappelijke positie. Zij hebben affiniteit met de onderwerpen van de visitatie en ze hebben competenties die aansluiten bij de werkwijze van deze visitatie.

De zes interne leden van de commissie zijn afkomstig uit en hebben ruime leidinggevende ervaring in de rechtspraak. De verdeling is, bij voorkeur, als volgt: twee voorzitters van een gerechtsbestuur, twee sectorvoorzitters en twee directeuren bedrijfsvoering.

De Raad benoemt negen externe deelnemers en zes interne deelnemers. De Raad bespreekt zijn selectie van de leden van de visitatiecommissie met het DB van de presidentenvergadering.

4.4 Vergoeding externe commissieleden

De externe commissieleden ontvangen van de Raad voor de rechtspraak een vergoeding voor de werkzaamheden die worden verricht. De hoogte van de vergoeding wordt door de Raad voor de rechtspraak vastgesteld.

4.5 Samenstelling secretariaat

Ten behoeve van de visitatie wordt een secretariaat ingericht. Dit secretariaat ondersteunt de visitatiecommissie zowel organisatorisch als inhoudelijk.

Het secretariaat bestaat, deels over de periode gespreid, uit de volgende functionarissen:

1. Eén algemeen secretaris, tevens projectleider en hoofd van het secretariaat
2. Eén project secretaris, tevens plaatsvervangend projectleider
3. Drie inhoudelijk secretarissen

Voor de functie van algemeen secretaris/ projectleider wordt op detacheringbasis een rechter aangezocht. De eerste periode houdt deze secretaris zich bezig met de organisatie van de visitatie en de opzet van het secretariaat. De tweede helft van de termijn zal hij inhoudelijk de visitatie begeleiden. De project secretaris en de inhoudelijk secretarissen leggen zich met name toe op het ondersteunen van de visitatiecommissie.

5. Richtlijnen aan te leveren informatie

5.1 De door de gerechten aan te leveren informatie

In juli 2009 wordt een vragenlijst aan de gerechten verstuurd en wordt de gerechten gevraagd op basis van de vragen een notitie ('lichte vorm van zelfevaluatie') te schrijven. De vragen gaan over de onderwerpen van de visitatie. In de notitie wordt vooral aandacht besteed aan het beschrijven van sterke en zwakke kanten. Het gaat hierbij zowel om gemaakte beleidsafspraken als de uitvoering die daaraan is gegeven.

De notitie bestaat uit hooguit twintig pagina's, voor beantwoording van de vragen wordt waar nodig verwezen naar onderliggende documenten. De documenten worden met de notitie gestuurd naar het secretariaat.

Voor de notitie wordt aan de gerechten een format verstrekt. De gerechten hebben drie maanden de tijd om de gevraagde informatie aan te leveren.

De visitatie heeft betrekking op de stand van zaken in de gerechten medio 2009. Nieuwe informatie die na deze datum beschikbaar komt, kan door de gerechten tijdens het visitatiebezoek alsnog worden ingebracht.

De gerechten maken aan het secretariaat bekend wie binnen het gerecht uit het bestuur als aanspreekpunt voor de visitatiecommissie zal fungeren.

De gerechten ontvangen van het secretariaat van de visitatiecommissie een enquête over het thema feedbackcultuur (zie hierboven 3.2.2). De enquête wordt door het gerechtsbestuur uitgezet onder alle rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren. Prisma verzorgt, ten behoeve de visitatiecommissie, de analyse van de resultaten van dit onderzoek.

5.2 Wat wordt met de informatie gedaan

Het secretariaat controleert na ontvangst het ingezonden materiaal op volledigheid en vraagt zo nodig aan het gerecht om materiaal aan te vullen. Bij alle gerechten vindt een voorgesprek plaats om het materiaal te bespreken en het bezoek verder voor te bereiden. Het secretariaat zendt het materiaal met een korte samenvattende notitie aan de leden van de commissie. De aangeleverde informatie dient als basis voor de in het gerecht te voeren gesprekken.

6. Werkwijze van de commissie

6.1 Voorbereiding van de bezoeken

De eerste bijeenkomsten van de visitatiecommissie worden besteed aan de voorbereiding van de visitatie. Deze bijeenkomsten zijn onder meer bedoeld om:

- de commissie voor te bereiden op haar werkzaamheden;
- te komen tot concretisering van het referentie- en beoordelingskader;
- nadere afspraken te maken over de af te leggen bezoeken.

Na deze bijeenkomsten worden de ‘kleine commissies’ samengesteld. Voorafgaand aan het bezoek aan het gerecht komen de ‘kleine commissies’ bij elkaar. Deze bijeenkomsten zijn onder meer bedoeld om:

- de aangeleverde informatie van het gerecht te bespreken;
- op basis van de aangeleverde informatie vast te stellen welke onderwerpen tijdens de gesprekken aan de orde zullen komen;
- vast te stellen met welke geledingen de ‘kleine commissie’ zou willen spreken in relatie tot de onderwerpen van de visitatie.

De gerechten worden nader geïnformeerd over de samenstelling van de ‘kleine commissie’, de tijdstippen van de bezoeken en de tijdens het bezoek te bespreken onderwerpen en vraagstellingen. Na overleg met het bestuur van het gerecht wordt door de commissie een lijst samengesteld van de medewerkers waarmee wordt gesproken. De secretaris bereidt in samenwerking met het gerecht het bezoek verder voor.

6.2 Het bezoek aan het gerecht

De ‘kleine commissie’ gebruikt het bezoek aan het gerecht om meer inzicht te krijgen in de betekenis van het schriftelijk materiaal en om ontbrekende informatie te achterhalen.

Voor de gesprekken worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De duur van het visitatiebezoek blijft beperkt tot ten hoogste een volle werkdag.
- Om zoveel mogelijk medewerkers van het gerecht te kunnen spreken zal de ‘kleine commissie’ zich opsplitsen in koppels van twee of drie leden.
- Van de gesprekken maken de commissieleden en/of de secretaris gespreksnotities.
- De gesprekken met de medewerkers van het gerecht vinden plaats in beslotenheid.

De indeling van de bezoekdag is als volgt:

- De ‘kleine commissie’ begint de dag met een gesprek met het bestuur en zal aan het einde van de dag opnieuw met het bestuur spreken om het verloop van de gesprekken door te nemen.
- De ‘kleine commissie’ zal voor de overige gesprekken zich opsplitsen. Er vinden in koppels gesprekken plaats. Hier wordt zowel met rechterlijke ambtenaren als met gerechtsambtenaren gesproken. In ieder geval worden afzonderlijke gesprekken per sector gehouden. Dit om voldoende recht te doen aan de vaak bestaande variëteit tussen de sectoren van een gerecht.

7. Rapportage

De visitatiecommissie legt haar bevindingen vast in een algemeen openbaar rapport. Daarnaast koppelt de ‘kleine commissie’ haar bevindingen (mondeling) terug en zullen de aanbevelingen aan het individuele gerecht in een verslag ter beschikking worden gesteld.

7.1 Bevindingen individuele gerecht

De ‘kleine commissie’ bespreekt haar bevindingen, aan de hand van een daartoe ontworpen format. De secretaris legt de bevindingen en conclusies van het aangeleverde materiaal en de bezochtdag vast in een concept verslag. Indien er discrepantie bestaat tussen het materiaal en de uitkomsten van de bezochtdag kan dit worden aangegeven.

Het concept verslag wordt binnen korte termijn door de kleine commissie voorgelegd aan het bestuur en de visitatiecommissie. De kleine commissie kan in deze fase aanvullende vragen stellen aan het bestuur en het bestuur heeft de mogelijkheid aanvullende informatie te verstrekken. Het bestuur wordt bovendien in de gelegenheid gesteld binnen twee weken schriftelijke opmerkingen te maken op het concept verslag. In het concept verslag staan louter bevindingen. Na reacties van het bestuur en de kleine commissie, wordt het verslag omgezet in een rapport en aangevuld met een conclusie. Het bestuur kan nog reageren op dit rapport en deze reactie wordt vervolgens samen met het rapport aan de visitatiecommissie voorgelegd. De bevindingen over het individuele gerecht zijn niet openbaar.

7.2 Het algemene rapport

De visitatiecommissie geeft in een algemeen rapport een beeld van de stand van zaken met betrekking tot de onderwerpen van de visitatie, hierin komen de bevindingen van de bezochtdagen en het aanleverde materiaal aan de orde. In dit rapport wordt geen *rating* aangegeven, maar wordt per onderwerp een stevige beoordeling gegeven van de situatie binnen de gerechten.

De mate van beoordeling is afhankelijk van het onderwerp, bij de normen kan een scherpe beoordeling worden gegeven, bij het onderwerp feedback cultuur hoort een beschrijvende en vergelijkende rapportering. Omdat het rapport ook bedoeld is om verbeteringen mogelijk te maken, is vermelding van *best-practices* en analyses van (de oorzaken van) verschillen van belang.

7.3 Openbaarheid van het algemene rapport

Het algemene rapport wordt aangeboden aan de Raad voor de rechtspraak. Het rapport kan daardoor dienen om alle belanghebbenden te informeren over de kwaliteit van de Rechtspraak. De beslissing over de wijze van openbaarmaking ligt bij de Raad voor de rechtspraak. De onderliggende informatie zal worden opgeslagen in een archief waartoe alleen geautoriseerde personen toegang zullen hebben.